

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kauppi, Niilo

Title: EU:n sosiologiaa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & The Westermarck Society, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kauppi, N. (2018). EU:n sosiologiaa. *Sociologia*, 55(3), 304-305.
<https://journal.fi/sociologia/article/view/124356>

Otsikko?

Risto Heiskala ja Jari Aro (toim.): Policy Design in the European Union. An Empire of Shopkeepers in the Making? Cham: Palgrave Macmillan, 2018. 357 s. ISBN 978-3-319-64848-4

Perinteisesti taloustieteilijät ja politiikan tutkijat ovat monopolisoineet EU:ta koskevan tutkimuksen. 1950-luvulta lähtien kirjallisuutta ovat hallinneet sellaiset amerikkalaiset tutkijat kuten Ernst Haas ja Stanley Hoffmann, jotka molemmat pakenivat sotaa Euroopasta Yhdysvaltoihin. 1990-luvulta lähtien myös sosiologit ovat olleet kiinnostuneita EU:sta. Hallitsevien paradigmojen, hallitustenvälisyyden ja uusfunktionalismin, rinnalle on noussut konstruktivismi, jonka valtavirtaan myös Risto Heiskalan ja Jari Aron toimittama teos Policy Design in the European Union osallistuu. Sosiologien ja antropologien lisäksi myös kielitieteilijät ja filosofit ovat olleet enenevästi kiinnostuneita Euroopan integraatiosta. Tämä selittyy osittain sillä, että EU on laajentunut ja sen toiminta on ulottunut yhä useammalle politiikkasektorille. Samalla EU on myös tarjonnut tutkijoille alan, johon erikoistua kun rahoitus muilla erikoisaloilla on vähentynyt.

Heiskalan ja Aron toimittama teos tarjoaa jotakin uutta tähän laajempaan EU-tutkimuksen uudistumiseen, ainakin kolmella tasolla. Metodologisesti työ yhdistelee ansiokkaalla tavalla perinteisiä sosiologisia termejä ja lähestymistapoja greimasilaisiin termeihin, kuten aktanttimalleihin, ja erilaisten tekstikokonaisuuksien, kuten EU:n virallisten asiakirjojen, tietokoneavusteiseen analyysiin. Tämä metodologinen profiili yhdistyy eklektiseen tutkimusobjektien valikoimaan, niin kuin kootuissa kirjoissa yleensä. Kirjoittajat tutkivat Eurostatin kehitystä, kaasutoimituksia, EU:n itälaajentumista, sosiaalista Eurooppaa, EU:ta globaalina valtana ja niin edelleen.

Jokainen luku on kiinnostava ja syventää tietoamme EU:sta. Esimerkiksi Maria Åkermanin, Otto Aurasen ja Laura Valkeasuon luku indikaattoreiden käytöstä Eurooppa 2020 -strategiassa valaisee datan ja numeerisen tiedon ja episteemisten käytänteiden valtaa politiikan teossa, josta on tullut entistä teknokraattisempaa. Tästä luvusta olisi lyhyt matka laajempaan tutkimukseen, joka käsittelisi datainfrastruktuurien vaikutusta politiikkaan.

Kolmas innovaatio koskee tieteenalaproblematiikkaa. Sosiologiset työt ovat usein keskittyneet yhteiskunnallisten liikkeiden, eurooppalaisten yhteisöjen tai julkisen tilan tai EU:hun liittyvien erilaisten toimijaryhmien analyysiin. Favellin ja Guiraudonin toimittama Sociology of the European Union (Palgrave, 2011) tarjoaa opetusoppaana erilaisia sosiologisia näkökulmia EU:hun. Heiskalan ja Aron työn tarkastelukulma taas porautuu EU:hun politiikkojen tekijänä. Epätavallinen yhdistelmä sosiologista näkökulmaa ja perinteisesti politiikan ja hallinnon tutkijoiden heiniä ollutta alaa tekee työstä hyvin kiinnostavan kaikille EU:ta tutkiville ja sen asioita seuraaville. Haittapuoli on, että se ei eksplisiittisesti suhteuta itseään EU-tutkimuksen valtavirtaan, ja tästä syystä sen tulkinta voi olla monelle EU-tutkijalle haasteellista.

Poliittisen sosiologian piirissä teos sijoittuu Foucault-inspiraatioineen erilaisten vallan teknologioiden tutkimustraditioon erotukseksi habermasilaisesta julkisen tilan tai bourdieuläisestä pääomien analyysistä. Tämä jaottelu on tietenkin hieman yksinkertaistava, mutta sen etuna on kuvata sitä teoreettisten lähtökohtien kirjoja, joka tänä päivänä inspiroi niitä tutkijoita, jotka pyrkivät yhdistämään sosiologian politiikan tutkimiseen.

Teoksen punainen lanka on, että EU on hieman eriskummallinen imperiumi. Se ei ole sotilaallinen imperiumi, mutta kylläkin taloudellinen ja hallinnollinen tai byrokraattinen imperiumi, vaikka kirjoittajat eivät enempää poraudukaan imperiumien vertailuun. Heiskala ja Aro myös alleviivaavat EU:n erityisyyttä poliittisena yhteisönä, Jan Zielonkaa seuraten (*Europe as Empire*, Oxford University Press 2006). Entinen Euroopan komission presidentti Jacques Delors on kuvannut Euroopan Unionin olevan Unidentified Political Object. Toiset ovat kuvanneet sitä barokiksi luomukseksi.

Toisin kuin mitä Suomessa julkisessa talouspainotteisessa keskustelussa alleviivataan, Euroopan integraatio on ennen kaikkea poliittinen projekti, jolle ei ole olemassa muuta sapluunaa kuin Saksan kontrollointi. Emme siis tiedä minkälainen EU tulee olemaan kymmenen vuoden päästä, vaikka Risto Heiskala ansiokkaasti maalailleekin erilaisia skenaarioita. Tämä suhteellinen määräämättömyys tekee EU:sta ainutlaatuisen poliittisen projektin, jonka kulkusuunta määrittyy yhtäältä institutionalisoitujen toimintatapojen ja käytänteiden ja toisaalta kulloistenkin valta-asetelmien ja intressien mukaan. Tämän EU:n suhteellisen plastisuuden on ymmärtänyt Emmanuel Macron. Esimerkiksi puolustuspoliittinen yhteistyö on itse asiassa jo vanhaa asiaa, vaikka saattaa näyttytyä joillekin uutena. 1950-luvulla Ranska ajoi voimakkaasti Euroopan yhteistä puolustusta, josta sitten luovuttiin johtuen paradoksaalisesti Ranskan parlamentin alahuoneen vastustuksesta. Koska integraatio on ollut poukkoilevaa, uusilta näyttävät avaukset ovat usein vanhoja teemoja, joita eräät tahot yrittävät herätellä henkiin.

Tämän eriskummallisen logiikan ymmärtäminen saattaa vaatia hieman erilaista näkökulmaa verrattuna lintuperspektiiviä tarjoaviin teorioihin, kuten monitasoinen hallinta tai funktionalismi. Toimijoiden tasolla EU:n integraatio voidaan nähdä eräänlaisen poliittisen bricolagen lopputuloksena, käyttäkseni ranskalaisen antropologin Claude Lévi-Straussin termiä. Hän tarkoitti bricolagella toimintaa, jossa toimijat käyttävät hyväkseen kullakin hetkellä käytettävissä olevia välineitä ja laajemmin resursseja ongelmiksi määriteltyjen asiantilojen ratkaisuun. Seuraten tätä ajatusta, jonka voisi myös ristiä McGyver-syndroomaksi suosittua amerikkalaista tv-sarjaa mukaillen, EU:ssa toimijat käyttävät kulloinkin käytettävissä olevia resurssejaan opportunistisesti tietyllä hetkellä realistisilta tuntuvien päämäärien saavuttamiseksi. Päämääristä puolustusliitto tuntui eräille toimijoille realistiselta ajatukselta 1950-luvulla ja taas uudestaan 2010-luvun lopulla.

Heiskalan ja Aron toimittama teos on mielenkiintoinen ja ajatuksia herättävä kokonaisuus, joka pyrkii omalta osaltaan kuroma umpeen sitä juopaa, joka on erottanut sosiologisen tutkimuksen EU-tutkimuksesta. Tällaisia teoksia toivoisi näkevänsä enemmän.

Niilo Kauppi